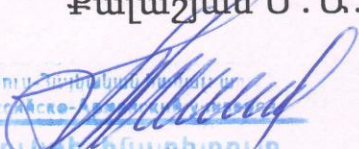

«Ռուս-Հայկական համալսարան» բարձրագույն կրթության
միջպետական կրթական կազմակերպություն

Հաստատում եմ՝
Իրավունքի Ինստիտուտի տնօրեն
Քալաշյան Մ. Ա.

«23» հունիսի, 2026 թ.

Ինստիտուտ՝ Իրավունքի

Ամբիոն՝ Քրեական իրավունքի և քրեական դատավարության իրավունքի

Հեղինակ՝ ի.գ.թ., դասախոս Թադևոսյան Զ. Ա.

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

Դասընթաց՝ Պատժի նշանակման առանձնահատկությունները ՀՀ քրեական
օրենսգրքի համաձայն

Մասնագիտություն՝ 042101.00.7 «Իրավագիտություն»

Կրթական ծրագիր՝ 042101.04.7 «Քրեական իրավունք և դատավարություն»

Դասընթացի անոտացիա

Պատիժը քրեական իրավունքի հիմնարար, առավել բարդ և կարևորագույն ինստիտուտներից մեկն է: Քրեական պատիժը պետական հարկադրանքի ամենախիստ միջոցն է, որը նշանակվում է դատարանի դատավճռով՝ կատարված հանցագործության համար: Դրանում առավել հստակ արտահայտվում են քրեական իրավունքի սկզբունքները և քրեական պատասխանատվության հիմքերը: Քրեական օրենսդրության առաջնահերթ խնդիրն անձի իրավունքների, ազատությունների և օրինական շահերի պաշտպանության ապահովումն է, որի իրականացման գործում առանձնահատուկ նշանակություն ունի հենց պատժի ինստիտուտը:

Սոցիալական արդարության վերականգնումը, դատապարտյալի ուղղումը և նոր հանցագործությունների կանխարգելումը օրենսդրի կողմից սահմանվել են որպես քրեական պատժի հիմնական նպատակներ: Հետևաբար, այդ նպատակների իրագործման համար անհրաժեշտ նախապայման է արդար և հիմնավորված պատժի նշանակումը, որը համապատասխանում է կատարված հանցագործության հանրային վտանգավորության բնույթին և աստիճանին, մեղավորի անձին, ինչպես նաև հանցագործության կատարման հանգամանքներին:

Արդար և հիմնավորված պատժի նշանակումը արդարադատության իրականացման և քրեական օրենսդրության բոլոր սկզբունքների արդյունավետ կենսագործման կարևորագույն երաշխիքներից է:

Դատական պրակտիկան վկայում է, որ դատավորները հաճախ բախվում են պատժի նշանակումը կարգավորող իրավական նորմերի կիրառման հետ կապված որոշակի դժվարությունների: Դատական սխալների շուրջ մեկ երրորդը պայմանավորված է հենց պատժի սխալ նշանակմամբ:

Այսպիսով, քրեական քաղաքականության կարևորագույն ուղղություններից մեկն է քրեական պատժի ինստիտուտի մանրամասն իրավական կարգավորումը, դրա տեսական հիմնավորումը և շարունակական կատարելագործումը, ինչպես նաև դրա կիրառման պրակտիկայի զարգացումը:

Ուսումնական ծրագրի կառուցվածքն ու բովանդակությունը ներառում են պատժի ուսմունքի հիմնական տեսական և գործնական հիմնահարցերը: Ծրագիրը մշակելիս հաշվի են առնվել քրեական իրավունքի և քրեական քաղաքականության ոլորտի առաջատար իրավաբան-գիտնականների հիմնարար աշխատությունները, Ռուսաստանի Դաշնության, Հայաստանի Հանրապետության և այլ պետությունների գործող քրեական օրենսդրությունը, դատական պրակտիկայի նյութերը, Հայաստանի Հանրապետության նոր Քրեական օրենսգրքի, ինչպես նաև այլ գիտական և իրավական աղբյուրներ:

2. ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ՆՊԱՏԱԿՆ ՈՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Նպատակ

Դասընթացն ուղղված է բարձր որակավորում ունեցող իրավաբանների պատրաստմանը, որոնք իրենց

մասնագիտական գործունեությունն իրականացնում են իրավակիրառման ոլորտում: Դասընթացի ուսումնասիրման նպատակն է մագիստրանտների կողմից քրեական պատժի նշանակման տեսական հարցերի, ինչպես նաև իրավակիրառական պրակտիկայում ծագող բազմաբնույթ հիմնախնդիրների խորացված ուսումնասիրությունը:

Դասընթացի խնդիրները

ամրապնդել մագիստրանտների՝ քրեական իրավունքի շրջանակներում, մասնավորապես պատժի ինստիտուտին վերաբերող տեսական գիտելիքները, ապահովել պատժի տեսական և կիրառական հիմնահարցերի խորացված յուրացումը, ծանոթացնել դատական պրակտիկայի նյութերին՝ քրեական օրենքի՝ պատժի նշանակմանը վերաբերող նորմերի կիրառման վերաբերյալ, ձևավորել դատավճիռների կազմման մեթոդաբանության գործնական հմտություններ՝ պատժի հիմնավորման և նշանակման մասով, ծանոթացնել արտասահմանյան պետությունների քրեական օրենսդրության փորձին:

Դասընթացի օբյեկտը և առարկան

Օբյեկտ՝ Քրեաիրավական հարաբերություններ, որոնք ծագում են հանցագործություն կատարած անձի նկատմամբ արդարացի, համաչափ և անհատականացված պատիժ նշանակելու գործընթացից:

Առարկա՝ Պատժի նշանակման սկզբունքները, չափանիշները, մեղմացնող և ծանրացնող հանգամանքները, պատժի անհատականացումը և սահմանափակումները՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքով:

Դասընթացի մուտքային պահանջները

Ուսանողը պետք է տիրապետի քրեական իրավունքի ընդհանուր մասի հիմնարար հասկացություններին, մասնավորապես՝ հանցակազմի տարրերին, պատժի տեսակներին և քրեական իրավունքի նպատակներին: Ցանկալի է նաև տարրական փորձ՝ դատական ակտերի ընթերցման և վերլուծության մեջ:

Դասընթացի յուրացման արդյունքում ձեռք բերվող գիտելիքները և կարողությունները

Դասընթացի յուրացման արդյունքը ապահովում է անհրաժեշտ գիտելիքների, հմտությունների ու կարողությունների համապատասխան ՈԱԾ-ի վերջնարդյունքներին:

Գիտելիքները՝

- քրեական պատժի էությունն ու դրա հիմնական նպատակները,
- պատժի նշանակման ընդհանուր սկզբունքները և դրանց նշանակությունը քրեական օրենսդրության սկզբունքների իրականացման գործում,
- պատժի նշանակման հատուկ կանոնների կիրառման տեսական և գործնական հիմնախնդիրները,
- պայմանական դատապարտման ինստիտուտի առանձնահատկությունները,

- քրեական պատժից ազատման հիմնական հիմնախնդիրները,
- Հայաստանի Հանրապետության Վճռաբեկ դատարանի՝ քրեական պատժի նշանակման հարցերին վերաբերող դեկավարող պարզաբանումները,
- Ռուսաստանի Դաշնության և Հայաստանի Հանրապետության քրեական քաղաքականության հիմնական ուղղությունները պատժի ինստիտուտի իրավական կարգավորման ոլորտում,
- Հայաստանի Հանրապետության նոր Քրեական օրենսգրքի նախատեսված քրեական պատժի ինստիտուտի իրավակարգավորումը:

Հմտությունները՝

▪ Ընդհանրական իմացական հմտությունները՝

- Հայաստանի Հանրապետության քրեական քաղաքականության և քրեական օրենսդրության զարգացման հիմնական միտումներին և ուղղություններին,
- օտարերկրյա պետությունների քրեական օրենսդրությանը և դրա կիրառման պրակտիկային:

Կարողունակությունը (կոմպետենցիան)՝

▪ Ինքնուրույնությունը և պատասխանատվությունը՝

- յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքում գրագետ կիրառել քրեաիրավական նորմերը,
- անհատականացնել քրեական պատասխանատվությունն ու պատիժը հանցագործություն կատարած անձանց նկատմամբ,
- վերլուծել և իրավաբանորեն հիմնավորել պատժի նշանակման և պատժից ազատման հետ կապված հարցերը,
- ինքնուրույն համալրել քրեական իրավունքի վերաբերյալ իրենց գիտելիքները՝ հաշվի առնելով քրեական օրենսդրությունում կատարվող փոփոխություններն ու լրացումները, ինչպես նաև կատարելագործել քրեաիրավական նորմերի գործնական կիրառման հմտությունները:

Դասավանդման եղանակները և մեթոդները

- Տեսական դասախոսություններ՝ քրեական իրավունքի և իրավական սկզբունքների բացահայտմամբ:
- Մեմինարներ՝ օրինակներով և դատական ակտերի քննությամբ:
- Գործնական վարժանքներ՝ պատժի ընտրության և հիմնավորման մոդելավորմամբ:
- Թեմատիկ քննարկումներ և անհատական առաջադրանքներ՝ դատական պրակտիկայի հիման վրա:

Դասընթացի տեղը ուսումնական ծրագրում

Դասընթացը ներառված է **042101.04.7 «Քրեական իրավունք և դատավարություն»** մագիստրոսական ծրագրի պարտադիր մասնագիտական բաղադրիչում՝ **4 ակադեմիական կրեդիտ (144 ակադեմիական ժամ)** աշխատատարությամբ, որից **16**

ակադեմիական ժամ նախատեսվում է գործնական պարապմունքների համար:
Դասընթացը նախատեսվում է ուսումնասիրել 1-ին ուսումնական տարվա 1-ին կիսամյակում:

Ուսումնական աշխատանքների տեսակները	Ամբո ղջը, ակ. ժամ.	Բաշխում ըստ կիսամյակների					
		1 Կի ս. ա.	2 Կի ս. ա.	3 Կի ս. ա.	4 կիս. ա.	5 Կիս. ա.	6 Կի ս. ա.
1	2	3	4	5	6	7	8
1.Հստ կիսամյակի ընդհանուր դասընթացի ուսուցման ծանրաբեռնվածությունը	144	144					
1.1. Լսարանային պարապմունքներ:	32	32					
1.1.1.Դասախոսություններ	16	16					
1.1.2.Սեմինարներ	16	16					
1.2. Ինքնուրույն աշխատանք	112	112					
Ստուգարք							

1.1. Դասընթացի թեմատիկ պլան

Դասընթացի բաժինները և թեմաները	Ընդհանուր (ակ. ժամ)	Դասախոսություններ (ակ. ժամ)	Սեմինար (ակ. ժամ)	Պարապմունքների այլ տեսակներ (ակ. ժամ)
Բաժին 1.Պատժի հասկացությունը և նպատակը	144	16	16	112
• Թեմա 1.1. Պատժի հասկացությունը և նպատակը	13	1	1	10
• Թեմա 1.2 Պատժի համեմատ իրավական այլ միջոցներ	13	1	1	10
Բաժին 2.Պատժի տեսակները ՀՀ օրենսգրքով				
Թեմա 2.1 Հիմնական պատժատեսակներ	13	1	1	10

Թեմա 2.2. Լրացուցիչ պատժատեսակներ	13	1	1	10
Թեմա 2.3 Պատիժների համակցում	13	1	1	10
Բաժին 3.Պատժի նշանակման սկզբունքները				
Թեմա 3.1 Արդարության, անհատականացման, համաչափության սկզբունքներ	13	1	1	10
Թեմա 3.2 Պատժի անհատականացումը մեղավորի անձով և արարքի հանգամանքներով	13	1	1	10
Բաժին 4.Մեղմացուցիչ և ծանրացուցիչ հանգամանքներ				
Թեմա 4.1 ՀՀ ՔՕ-ում ամրագրված հիմքեր	13	1	1	10
4.2 Դատական պրակտիկայի օրինակներ	13	1	1	10

Բաժին 5. Պատժի նշանակման առանձնահատուկ դեպքեր				
5,1 Պայմանական դատապարտում, պատժի հետաձգում	13	3	3	10
5,1 Պատիժ՝ անչափահասների և հատուկ սուբյեկտների դեպքում	13	2	2	12
Ընդամենը	144	16	16	112

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմա 1. Պատժի իրավական հիմքերը
Քննարկվում է պատժի հասկացությունը որպես պետության կողմից կիրառվող հարկադրանքի միջոց, պատժի նպատակները և նրա դերը քրեաիրավական քաղաքականության շրջանակում:

Թեմա 2. ՀՀ քրեական օրենսգրքով նախատեսված պատժի համակարգը
Ուսումնասիրվում են ՀՀ ՔՕ-ում ամրագրված պատժի տեսակները՝ ազատազրկում, տուգանք, հանրային աշխատանքներ, զինվորական ծառայության սահմանափակումներ և այլն, ինչպես նաև դրանց կիրառման պայմանները:

Թեմա 3. Պատժի անհատականացման սկզբունքները
Վերլուծվում են պատժի անհատականացման և համաչափության հիմնարար սկզբունքները, դատական հայեցողության շրջանակը և սահմանափակումները:

Թեմա 4. Մեղմացնող և ծանրացնող հանգամանքները և դրանց իրավական ազդեցությունը
Դասախոսությունն անդրադառնում է մեղմացնող և ծանրացնող հանգամանքների համապարփակ ցանկին, դրանց գնահատման մեխանիզմներին և նշանակվող պատժի վրա դրանց ազդեցությանը:

Թեմա 5. Պատժի սահմանների ընտրության հիմնավորումը դատական պրակտիկայում
Քննարկվում է պատժի չափի հիմնավորման դատական մեթոդաբանությունը, ինչպես նաև համեմատական վերլուծություն՝ տարբեր գործերով կայացված դատական ակտերի օրինակներով:

Թեմա 6. Պատժի նշանակման առանձնահատկությունները հատուկ սուբյեկտների դեպքում
Դասախոսությունը ընդգրկում է անչափահասների, հղի կանանց, հաշմանդամություն ունեցող անձանց, զինծառայողների և այլ հատուկ կարգավիճակ ունեցող անձանց նկատմամբ պատժի կիրառման առանձնահատկությունները:

Թեմա 7. Պատժի փոխակերպման և հետագա փոփոխման հարցեր
Ուսումնասիրվում են պատժի փոխակերպման հիմքերը, ավելի մեղմ պատժատեսակ կիրառելու հնարավորությունները, պայմանական վաղաժամկետ ազատման դերը և արդարադատության նպատակների հասնելու գործիքակազմը:

Թեմա 8. ՄԻԵԴ պահանջները և միջազգային ստանդարտները պատժի համաչափության վերաբերյալ

Դիտարկվում են մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպերը (օր.՝ *Vinter v. the UK, Harkins v. the UK*)՝ կապված խիստ պատժատեսակների, դրանց հիմնավորման անհրաժեշտության և համաչափության հետ:

Թեմա 9. Դատական ակտերի վերլուծություն և պրակտիկ խնդիրներ

Ուսանողները ուսումնասիրում են կոնկրետ քրեական գործերով ընդունված դատական ակտեր, վերլուծում պատժի հիմնավորումը, բողոքարկման հիմքերը և միջազգային չափորոշիչների կիրարկումը:

Թեմա 10. Ինքնուրույն աշխատանքների ներկայացում և ամփոփում

Դասընթացի ավարտին ուսանողները ներկայացնում են անհատական կամ խմբային աշխատանքներ՝ ներառելով դատական պրակտիկայի ուսումնասիրություն, համեմատական վերլուծություն և իրավաբանական դիրքորոշման մշակում:

Դասընթացի ապահովվածությունը գրականությամբ

1. С.С. Аветисян Энциклопедия уголовного права РФ в 35-ти томах. Издание проф. Малинина В.Б. Санкт-Петербург: Т.30. Воинские преступления, 2019.-773с. Глава 3 с.202-315.
2. А.П. Кузнецова, Е.Е. Черных Уголовное право России. Общая часть, Издательство «Юрлитинформ», 2018, 568 с. (Глава 19).
3. Гребенкин Ф.Б., Юрков С.А., Теория и практика применения уголовного закона, Издательство «Юрлитинформ», 2018, 528 с.(Глава 16).
4. Благоев Е.В. Основной курс уголовного права. Лекции для бакалавров, Издательство «Юрлитинформ», 2017, 360с. (Темы 17-18).
5. Уголовное наказание: назначение и освобождение, Арямов А.А. и др. издательство «Юрлитинформ», 2017. – 320 с. (Глава 4).
6. Уголовное право России. Общая часть: Учебник / Под ред. В.П. Ревина. - М.: Юстицинформ. 2016, 580 с. (С. 448-519).

7. Курганов С.И. Назначение наказания и освобождение от наказания. Курс лекций, издательство «Юрлитинформ», 2015, 176 с. (Главы 4,5).
8. Прокументов Л.М. Уголовная ответственность несовершеннолетних по законодательству Российской Федерации, Монография. - Томск: ТГУ, 2015. - 176 с.
9. Уголовное право России. Общая часть: Учебник (3-е издание, переработанное и дополненное) / Под ред. Ф.Р. Сундукова, И.А. Тарханова. — М.: Статут, 2009., 392 с. (Глава 21).
10. Уголовное право Российской Федерации. Общая часть: Учебник для вузов / Под ред. В.С. Комиссарова, Н.Е. Крыловой, И.М. Тяжковой. — М.: Статут, 2012 (Раздел V Глава XXI).
1. Սամվել Վլադիմիրի Սուլյանի գործով 2012 թ. օգոստոսի 24-ի թիվ ԵԷԴ/0026/12/12 որոշումը /Պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելը/
2. Գարիկ Նորիկի Ղազարյանի գործով ՀՀ վճռաբեկ դատարանի կողմից 2012 թ. մարտի 30-ին կայացված թիվ ՏԴ/0088/01/11 որոշումը /համաներում/
3. Գագիկ Մինասյանի գործով 2014 թվականի մայիսի 31-ին կայացրած թիվ ԿԴ/0029/01/13 որոշումը /համաներում/
4. Գ. Թոսունյանի վերաբերյալ որոշումը, ԵԱԴԴ/0005/15/16 /դատվածությունը/
5. Թելման Դավիթի Սաղաթելյանի վերաբերյալ որոշումը, ԿԴ/0012/12/16 (44)
6. Սահակ Լևոնի Սահակյանի վերաբերյալ որոշումը, ԵԿԴ/0003/12/16 (39)
7. Արմեն Գագիկի Ղազարյանի վերաբերյալ որոշումը, ԱԴԱԴ/0002/12/16 (38)
8. Տ. Բուդաղյանի վերաբերյալ 2009 թ. հունիսի 2 կայացված որոշումը, ԱՎԴ/0100/01/18